

TIONSCADAL NA SEACHTAR SÍNITHEOIRÍ

Cúlra na 7 Sínitheoirí

CENSUS
3 APRIL 2022
www.census.ie

An
Phríomh-Oifig
Staidrimh

Central
Statistics
Office

Cúlra na 7 Sínitheoirí

Ar 24 Aibreán 1916, ghlac Bráithreachas Phoblacht na hÉireann (IRB) arna chomhordú ag an Ard-Chomhairle seilbh ar Ard-Oifig an Phoist (GPO) agus chuir sé tús le hÉirí Amach na Cásca 1916. Ag céimeanna Ard-Oifig an Phoist, rinneadh Forógra na Saoirse, a chruthaigh agus a shínigh seachtar, a léamh os ard roimh an phobail. Ba ón doiciméad seo a d'athrófaí cúrsa stair na hÉireann go deo.

- **Ó Cléirigh, Tomás J,;** Ba é Tomás Ó Cléirigh an chéad sínitheoir ar an bhForógra de bhua a shinsearachta. Bhí sé ina bhall de na Fíníní ó bhí sé ina dhéagóirí agus chaith sé 15 bliana i bPríosún as a pháirt i bhfeachtas buamála de chuid Clan na nGael. Chuaigh sé ar imirce go Meiriceá nuair a scaoileadh saor ón bPríosún é in 1898 agus d'fhill sé i 1907. Bhí sé cheann de na chéad reibiliúnach a cuireadh chun báis i bPríosún Chill Mhaighneann ar 3 Bealtaine 1916.
- **Mac Diarmada, Séan;** Cé go raibh polaimiailíteas aige i 1911 agus bata siúil de dhíth air, in éineacht le Tom Clarke, Denis McCullough agus Bulmer Hobson, tá creidiúint ag dul do Mac Diarmada as an IRB a athbheochan agus a bheith ina cheannaire coitianta. Ina shínitheoir den Fhorógra agus ina bhall den Rialtas Sealadach, chaith sé an tÉirí Amach in Ard-Oifig an Phoist. Cuireadh chun báis é ag scuid lámhaigh i gCill Mhaighneann ar 12 Bealtaine. Níor phós Mac Diarmada.
- **Mac Donnchadha, Tomás;** File foilsithe agus ball de bhunaitheoirí Cumann Meánmhúinteoirí na hÉireann, bhí Tomás Mac Donnchadha ag múineadh i Naomh Éanna i Raghnallach, scoil na mbuachaillí a bhunaigh Pádraig Mac Piarais. Ghlacfadh sé páirt ghníomhach in Éirí Amach 1916 agus bheadh sé ar dhuine de shínitheoirí an fhorógra. Cuireadh chun báis é ar 3 Bealtaine 1916 i bPríosún Chill Mhaighneann.
- **Mac Piarais, PH;** Ba é Pádraig Mac Piarais an fear a bhí freagrach as an bhforógra a léamh lasmuigh d'Ard-Oifig an Phoist. Bhí sé ina abhcóide, ina mhúinteoir Gaeilge, ina fhile, ina scríbhneoir, ina náisiúnaí, ina shínitheoir d'fhorógra 1916 agus ar dhuine de cheannairí Éirí Amach na Cásca. Cuireadh chun báis é, in éineacht lena dheartháir Willie agus ceannairí eile Éirí Amach 1916.
- **Ceannt, Éamonn;** Rugadh Éamonn Ceannt mar Edward Thomas Kent sa bhliain 1881 i mbeairic na bpóilíní i mBéal Átha Mó, Co. na Gaillimhe, mac do James Kent, oifigeach le Constáblacht Ríoga na hÉireann, agus a bhean, Joanne Galway. D'aistrigh an teaghlach go Baile Átha Fhirdhia, Co. Lú nuair a aistríodh James ann, ansin go Droichead Átha sular lonnigh sé i mBaile Átha Cliath nuair a d'éirigh Séamas ar scor. Ar Luan Cásca 1916, bhí Ceannt agus 120 fear den 4ú Cathlán d'Óglaigh na hÉireann i seilbh Aontas Bhaile Átha Cliath Theas, teach na mbocht/ospidéal a bhí scaipthe thar caoga a dó acra amach ó Shráid San Séamas agus roinnt foirgneamh chomh maith. Choinnigh siad cuid den choimpléasc go dtí gur cuireadh ar an eolas iad faoin ngéilleadh ginearálta an Domhnach dár gcionn. Cuireadh Ceannt ar a thriail ag armchúirt agus cuireadh chun báis é ag scuid lámhaigh i bPríosún Chill Mhaighneann ar 8 Bealtaine.

- **Ó Conghaile, Séamas;** Sóisialach réabhlóideach, ceannaire ceardchumannach agus teoiricí polaitíochta a bhí Séamas Ó Conghaile. Chuir é chun báis le scud lámhaigh tar éis Éirí Amach na Cásca, le tacaíocht ó chathaoir mar gheall ar a chuid créachta, agus chuir é seo go mór le pian an searbhas in Éirinn.
- **Pluincéad, Seosamh;** Rugadh Seosamh Máire Pluincéad sa bhliain 1887 do George Noble Plunkett, cunta pápach, agus a bhean Josephine Cranny. In ainneoin a bheith i ndrochshláinte agus ag teacht chuige féin ó obráid mhór ar fhaireoga ina mhuineál, chuaigh Pluincéad le baill eile den Rialtas Sealadach sa GPO um Cháisc 1916. Tar éis é a thabhairt suas, bhí trial armchúirte agus daoradh chun báis é trí scud lámhaigh. Phós sé a fiancée Grace Gifford, deirfiúr chéile le Tomás Mac Donnchadha, i bPríosún Chill Mhaighneann an oíche sular cuireadh chun báis é ar 4 Bealtaine.

POBLACHT NA hÉIREANN, RIALTAS SEALADACH PHOBLACHT NA hÉIREANN DO MHUINTIR NA hÉIREANN

A MHUINTIR NA hÉIREANN, IDIR FHIR AGUS MHNÁ: In ainm Dé agus in ainm na nglún a d'imigh romhainn agus a d'fhág againn mar oidhreacht sean-spiorad na náisiúntachta, tá Éire, trínne, ag gairm a clainne chun a beataí agus ag bualadh buille ar son a saoirse.

Tar éis di a cuid fear a eagrú agus a oiliúint ina heagraíocht rúnda réabhlóideach .i. Bráithreachas Phoblacht na hÉireann, agus ina heagraíocht mhíleata phoiblí .i. Óglaigh na hÉireann agus Arm Cathartha na hÉireann, tar éis di a riailbhéasaíocht a fhoirfiú go foighneach agus fanacht go buanseasmhach leis an bhfaill chun gnímh, tá sí ag glacadh na faille sin anois, agus, le cabhair na clainne atá ar deoraíocht uaithe i Meiriceá agus na cairde calma cogaidh atá aici san Eoraip, agus, thar gach ní, le muinín as a neart dílis féin, tá sí ag bualadh buille i lándóchas go mbéarfaidh bua.

Dearbhaímid gur ceart ceannasach dochloíte é ceart mhuintir na hÉireann chun tír na hÉireann, agus, fós, chun dála na hÉireann a stiúradh gan chosc gan toirmeasc. An forlámhas atá á dhéanamh air le cian d'aimsir ag pobal iasachta agus ag rialtas iasachta, níor mhúch sé an ceart sin ná ní féidir go brách é a mhúchadh ach le díothú phobal na hÉireann. Níl aon ghlúin dár tháinig nár dhearbhaigh pobal na hÉireann a gceart chun saoirse agus ceannais náisiúnta; sé huaire a dhearbhaigh siad é faoi arm le trí chéad bliain anuas. Ag seasamh ar an gceart bunaidh sin dúinn agus á dhearbhu arís faoi arm os comhair an tsaoil, fógraímid leis seo Poblacht na hÉireann ina Stát Neamhspléach Ceannasach agus cuirimid ár n-anam féin agus anam ár gcomrádaithe comhraic i ngeall lena saoirse agus lena leas agus lena mórath i measc na náisiún.

Dlíonn Poblacht na hÉireann, agus éilíonn sí leis seo, géillsine ó gach Éireannach idir fhear agus bhean. Ráthaíonn an Phoblacht saoirse creidimh agus saoirse shibhialta, comhchearta agus comhdheis, dá saoránaigh uile, agus dearbhaíonn gurb é a rún séan agus sonas a lorg don náisiún uile agus do gach roinn de, ag tabhairt geana do chlanna uile an náisiúin mar a chéile, gan aird aici ar an easaontas a chothaigh rialtas iasachta eatarthu agus lenar deighleadh mionlach díobh ón mórath san am atá imithe.

Go dtí go mbeidh an chaoi againn de thoradh ár n-arm chun Buan-Rialtas Náisiúnta a bhunú a bheidh ionadaíoch do mhuintir na hÉireann go léir agus a thoghfaidh fir agus mná uile na tíre, déanfaidh an Rialtas Sealadach a bhunaítear leis seo cúrsaí sibhialta agus cúrsaí míleata na Poblachta a riar thar ceann an phobail.

Cuirimid cúis Phoblacht na hÉireann faoi choimirce Dhia Mhór na nUilechumhachtaí agus iarraimid A bheannacht ar ár n-airm; impímid gan aon duine a bheidh ag fónamh sa chúis sin a thabhairt náire di le mílaochas, le mídhaonnacht ná le slad. Ar uair na hiarrachta ró-uasal seo is é dualgas náisiún na hÉireann a chruthú, lena chalmacht agus lena smacht air féin agus le hullmhacht a chlainne chun fulaingt ar son na maitheasa poiblí, gur fiú é an árdchéim atá i ndán dó.

Arna shíniú thar ceann an Rialtais Shealadaigh,

**TOMÁS Ó CLÉIRIGH, SEÁN MAC DIARMADA, TOMÁS MAC DONNCHADHA, PÁDRAIG MAC
PIARAS, ÉAMONN CEANNT, SÉAMUS Ó CONGHAILE, SEOSAMH PLUINCÉAD**

Réasúnaíocht: Tríd an bhforógra a léamh is féidir leis an mac léinn tuiscint a fháil ar cad a bhí na sínitheoirí ag troid ar a son. Is dócha gurb í an cháipéis seo an ceann is cáiliúla i stair na hÉireann agus na teanga agus bhí a idéalachas thar a bheith nua-aimseartha dá chuid ama.

Tasc: Léigh an forógra agus freagair na ceisteanna thíos

Ceisteanna Leantacha:

1. Cé a d'éagraigh agus a chuir oiliúint ar a fir de réir an fhorógra?
2. Cad a bhí i gceist ag Cairde Calma Cogaidh leis an bhForógra?
3. Sainaithin 3 cheart atá ag muintir na hÉireann atá fógraithe sa doiciméad seo
4. Cé dó a bhfuil an forógra ag tagairt dó sa líne seo “An forlámhas atá á dhéanamh air le cian d’aimsir ag pobal iasachta”?
5. Cad a ráthaíonn an Phoblacht de réir an doiciméid?

Ábhar: Ón méid atá ar eolas againn faoi shochaí na hÉireann sa lá atá inniu ann, an gceapfá go mbeadh cruthaitheoirí an doiciméid seo sásta leis an méid a d’fheicfidís? Cén fáth/cén fáth nach mbeidh?

Taighde Daonáirimh

Réasúnaíocht: Mar staraithe is minic a bhíonn sé úsáideach tuiscint a fháil ar na cúinsí sa bhaile a d'fhéadfadh cabhrú le tuairimí agus gníomhartha ceannaire a mhúnlú. Éilíonn an tasc seo ar dhaltá taighde a dhéanamh ar theaghlaigh shínitheoirí 1916. Ba chóir don dalta comparáid agus codarsnacht a dhéanamh idir na teaghlaigh agus na difríochtaí agus cosúlachtaí ina tógáil a shainaithint.

Tasc: Tá 7 dteaghlach le scrúdú. Bain úsáid as an treoir fhaisnéise thíos chun foirm thuairisceáin daonáirimh gach sínitheora a aimsiú. Úsáid na ceisteanna thíos sa treoir le cuidiú leat naisc a dhéanamh agus na difríochtaí idir na teaghlaigh a aithint.

1. Téigh go dtí www.census.nationalarchives.ie.
2. Cliceáil ar “Cuardaigh taifid an daonáirimh d’Éirinn 1901 agus 1911”.
3. Roghnaigh bliain an daonáirimh (féach na sonraí sa bhosca thíos)
4. Scríobh an t-ainm _____ ar an líne sloinne.
5. Scríobh isteach _____ ar an líne Céadainm.
6. Cliceáil ar an ainm _____ sa liosta anuas ar an líne contae.
7. Scríobh an t-ainm _____ sa líne DED.
8. Cliceáil cuardach.
9. Cliceáil ar an ainm _____

Sloinne	Céadainm	Bliain an Daonáirimh	Contae	DED
Ceannt	Eamonn	1911	Baile Átha Cliath	New Kilmainham
Clarke	Thomas J	1911	Baile Átha Cliath	Drumcondra
Connolly	James	1911	Baile Átha Cliath	Lotts Road
Mac Diarmada	Sean (Seaghán)	1911	Baile Átha Cliath	Russell Place
MacDonagh	Thomas	1911	Baile Átha Cliath	Haroldsgrange
Mac Piarais	Pádraic	1911	Baile Átha Cliath	Haroldsgrange
Plunkett	Joseph (use George Noble)	1911	Baile Átha Cliath	Fitzwilliam

Ceisteanna Taighde Daonáirimh

1. An bhfuil na sínitheoirí den aois chéanna?
2. Cad iad na difríochtaí atá ina slite beatha? An bhfuil obair chomhchosúil ag na sínitheoirí go léir nó an bhfuil siad difriúil?
3. An bhfuil ról ar bith ag reiligiún sa fáth ar aontaigh na fir seo le chéile?
4. An gcuirfeá síos ar na fir seo mar fhear saibhir/ meánaicmeach/bocht? Mínigh cén fáth?
5. An bhfuil grá ag gach sínitheoir don Ghaeilge?
6. An dóigh leat go raibh go leor le cailleadh ag na fir seo go pearsanta?

Cé a dúirt é?

Réasúnaíocht: Tá ceannairí Éirí Amach 1916 chomh tábhachtach i staidéir staire na hÉireann inniu agus a bhí siad breis agus 100 bliain ó shin. Éilíonn an tasc seo ar na mic léinn meon na sínitheoirí a scrúdú le linn Éirí Amach 1916 agus na tráthanna deiridh a bhí acu sular cuireadh i gcrích iad. Cuirtear go leor sliocht i leith na gceannairí agus iarrann an cleachtadh seo ar dhaltaí eolas atá acu cheana féin faoi na sínitheoirí a bhailiú agus iarracht a dhéanamh buille faoi thuairim eolasach a thabhairt chun an cleachtadh ‘cé a dúirt é?’ a réiteach.

Tasc: Tá 7 sliocht ann. Dúirt sínitheoir amháin d’Fhorógra 1916 gach sliocht. Meaitseáil an sínitheoir ceart leis an sliocht thíos. Críochnaigh na ceistanna leantacha a luaithe a bheidh gach sínitheoir sainaitheanta

**James
Connolly**

**Thomas
Clarke**

**Sean
MacDiarmada**

**Eamonn
Ceannt**

**Thomas
MacDonagh**

**Patrick
Pearse**

**Joseph
Plunkett**

“Fágaim don réabhlóidithe eile, cé a fhéadfaidh an cosán a thaistil mé a thaisteal, an chomhairle seo; Ná caith riamh leis an namhaid, ná géilleadh dá thrócaire, ach troid go dtí an deireadh.”

“Creidim féin agus mo chomrádaithe go bhfuil an chéad bhuille rathúil ar son na saoirse bainte amach againn, agus chomh cinnte agus muid ag imeacht ar maidin chomh cinnte sin go dtiocfaidh an tsaoirse mar thoradh díreach ar ár ngníomh...Sa chreideamh seo, faigheann muid bás sona sásta.”

“Má dhéanann sibh Arm Shasana a chur amach amárach agus an bhratach ghlas a ardú os cionn Chaisleán Bhaile Átha Cliath, mura dtugann sibh faoi Phoblacht Shóisialach a eagrú, in aisce a bheadh bhur gcuid iarrachtaí. Bheadh sibh á rialú ag Sasana go fóill Dhéanfadh sí bhur rialú trína cuid rachmasaithe, trína cuid tiarnaí talaimh, trína cuid airgeadaithe, tríd an réimse institiúidí tráchtála agus institiúidí aonair a chuir sí sa tír seo agus a d’fhliuch sí le deora ár gcuid máithreacha agus le fuil ár gcuid mairtíreach”

“B’fhéidir go n-éireoidh le buille fíochmhar na bród a shéanann preabadh aon lá amháin i gcroílár na hÉireann - ach beidh croí na hÉireann marbh an lá sin. Fad a mhairfidh Éire, déanfaidh inchinn agus braon a fir a dícheall riail na Breataine a scrios ina críoch.”

“Chuireamar fuil chun go mairfeadh an náisiún. Faighim bás chun go mairfeadh an náisiún. Diabhal do lamháiltais Shasana, ba mhaith linn ár dtír”

“Ní bheidh Éire, in uireasa na saoirse, go brách ar a suaimhneas”

“Táim an-sásta. Tá mé ag fáil bháis ar son glóire Dé agus onóir na hÉireann”

Tasc: Críochnaigh na ceisteanna leantacha thíos

1. An ndéarfá go raibh na sínitheoirí sásta/brónach bás a fháil ar son a dtíre? Cén fhianaise ó na sleachta a chruthaíonn an pointe seo?
2. Cad í an fhíorfhadhb a bhaineann le rialú an Sasanach in Éirinn dar le Ó Conghaile? Cad a chaithfear a dhéanamh ina thuairim chun an fhadhb seo a shárú?
3. I do thuairim, cén sliocht is fearr a léiríonn go raibh na fir seo mairtíriugh toilteanach ar chúis Shaoirse na hÉireann?
4. Cad a bhí i gceist ag an sínitheoir nuair a dúirt sé “go bhfuil an chéad bhuille rathúil ar son na saoirse bainte amach againn ...” Cad a bhí sé ag súil leis tar éis a bháis, dar leat?
5. Agus sliocht ón Mac Piarais léite agat, cén tuiscint ar dhuine a fhaigheann muid uaidh agus ó na sínitheoirí eile?

Cé a dúirt é?

(Freagraí an Mhúinteora)

Tomás Ó Cléirigh

“Creidim féin agus mo chomrádaithe go bhfuil an chéad bhuille rathúil ar son na saoirse bainte amach againn, agus chomh cinnte agus muid ag imeacht ar maidin chomh cinnte sin go dtiocfaidh an tsaoirse mar thoradh díreach ar ár ngníomh...Sa chreideamh seo, faigheann muid bás sona sásta.”

Séamas Ó Conghaile

“Má dhéanann sibh Arm Shasana a chur amach amárach agus an bhratach ghlas a ardú os cionn Chaisleán Bhaile Átha Cliath, mura dtugann sibh faoi Phoblacht Shóisialach a eagrú, in aisce a bheadh bhur gcuid iarrachtaí. Bheadh sibh á rialú ag Sasana go fóill Dhéanfadh sí bhur rialú trína cuid rachmasaithe, trína cuid tiarnaí talaimh, trína cuid airgeadaithe, tríd an réimse institiúidí tráchtála agus institiúidí aonair a chuir sí sa tír seo agus a d’fhliuch sí le deora ár gcuid máithreacha agus le fuil ár gcuid mairtíreach.

Éamonn Ceannt

“Fágaim don réabhlóidithe eile, cé a fhéadfaidh an cosán a thaistil mé a thaisteal, an chomhairle seo; Ná caith riamh leis an namhaid, ná géilleadh dá thrócaire, ach troid go dtí an deireadh.”

Tomás Mac Donnchadha

“B’fhéidir go n-éireoidh le buille fíochmhar na bród a shéanann preabadh aon lá amháin i gcroílár na hÉireann - ach beidh croí na hÉireann marbh an lá sin. Fad a mhairfidh Éire, déanfaidh inchinn agus braon a fir a dícheall riail na Breataine a scrios ina críoch.”

Seán Mac Diarmada

“Chuireamar fuil chun go mairfeadh an náisiún. Faighim bás chun go mairfeadh an náisiún. Diabhal do lamháltais Shasana, ba mhaith linn ár dtír.”

Seosamh Pluincéad

“Táim an-sásta. Tá mé ag fáil bháis ar son glóire Dé agus onóir na hÉireann”

Pádraig Mac Piarais

“Ní bheidh Éire, in uireasa na saoirse, go brách ar a suaimhneas”
